

«Υπογεννητικότητα» ή μήπως «υπομετανάστευση»;

Το τελευταίο διάστημα έχουμε κατακλυστεί από δημοσιεύματα για τη συρρίκνωση του πληθυσμού. Αυτό που παρατηρούμε στην Ελλάδα είναι μια φυσιολογική εξέλιξη που γίνεται παντού - από το Πακιστάν ως τη Δανία. Προκύπτει ως αριθμητικό αποτέλεσμα δύο τάσεων που εξελίσσονται ομαλά από το 1980.

Πρώτον, η μακροβιότητα - ζούμε παραπάνω και (σε πείσμα καταστροφολόγων) καλύτερα -, με καλύτερη υγεία και επίπεδο διαβίωσης. Ευτυχώς.

Δεύτερον, η γεννητικότητα - η κάθε γυναίκα - στην Ελλάδα (αλλά και στην Ινδία) επιλέγει να κάνει λιγότερα παιδιά, αργότερα στη ζωή της. Αυτό συμβαδίζει με βελτιωμένη ποιότητα ζωής για το παιδί. Οι πόροι, υλικοί και άυλοι, που η οικογένεια διαθέτει για το κάθε παιδί αυξάνονται με το γενικό επίπεδο ευημερίας. Τα ορφανοτροφεία κλείνουν. Ευτυχώς.

Οι τάσεις αυτές δεν είναι νέες. Η μακροβιότητα αυξάνεται συνεχώς από το 1950, η δε γεννητικότητα κινείται στο επίπεδο του 1,3 παιδιού ανά γυναίκα από το 1980. Το ότι αυτό κατέβηκε για λίγα χρόνια στο 1,2 δεν συνιστά ανατροπή.

Τι έγινε λοιπόν και τα ρεπορτάζ μοιάζουν με πολεμικές ανταποκρίσεις από το μέτωπο της «υπογεννητικότητας»;

Αν θέλουμε να ερμηνεύσουμε τους αριθμούς, η μείωση του πληθυσμού τώρα δεν οφείλεται στη γεννητικότητα ή στη μακροβιότητα - και τα δύο εξελίσσονται προβλέψιμα εδώ και 20 χρόνια. Αυτό που άλλαξε είναι η μετανάστευση. Στις δεκαετίες του 1990 και του 2000 η συνεχής ροή μεταναστών προς την Ελλάδα κρατούσε τον συνολικό πληθυσμό σταθερό, αποκαθιστώντας την αριθμητική ισορροπία μεταξύ γεννήσεων και θανάτων.

Τα τελευταία χρόνια σταμάτησαν να εγκαθίστανται μετανάστες, ενώ άρχισαν να φεύγουν αγόρια και κορίτσια που δεν έβρισκαν δουλειά. Η καθαρή μετανάστευση είναι αυτή που οδηγεί στη μείωση του πληθυσμού· όχι η πτώση των γεννήσεων, αφού αυτές δεν έπεσαν. Συνεπώς, αν θέλουμε να κυριολεκτούμε, δεν έχουμε κρίση υπογεννητικότητας αλλά υπομετανάστευσης. Δεν λείπουν παιδιά - τα νέα ζευγάρια κάνουν όσα παιδιά θέλουν και μπορούν - αλλά οικογένειες μεταναστών.

Παρά ταύτα, ο όρος «υπογεννητικότητα» καθιερώθηκε. Θεωρεί ότι υπάρχει ένα μεταφυσικά «σωστό» επίπεδο γεννήσεων· αποκλίσεις είναι κατακριτέες και εγωιστικές.

Ετσι προεξοφλείται το φταίξιμο (λίγα παιδιά) αλλά και ο φταίχτης (γυναίκες που δεν ανταποκρίνονται στο πατριωτικό τους καθήκον). Ξεκινά από συντηρητική αντίληψη για τη γυναίκα και της αρνείται το δικαίωμα να διαλέξει η ίδια τι θα κάνει με τη ζωή της.

Ο Σαίξπηρ είπε ότι «το ρόδο, όπως κι αν το πεις, το ίδιο θα μοσχοβολάει».

Αν όμως η Ιουλιέτα είχε άλλο επώνυμο, δεν θα έχανε τη ζωή της. Η δημόσια συζήτηση θα ήταν διαφορετική αν, αντί του λανθασμένου «υπογεννητικότητα», χρησιμοποιούσαμε το ορθόν «υπομετανάστευση».

Ο Πλάτων Τήνιος είναι επίκουρος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς